

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of International Social Research
Cilt: 10 Sayı: 51 Volume: 10 Issue: 51
Ağustos 2017 August 2017
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581
Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2017.1837>

MİKROFİNANSMAN YOLUYLA İŞSİZLİKLE MÜCADELEDE TÜRKİYE İÇİN BİR UYGULAMA ÖNERİSİ*

A SUGGESTION OF APPLICATION TO STRIFE UNEMPLOYMENT IN TURKEY WITH MICROFINANCEABSTRACT

Meltem KESKİN KÖYLÜ**

Sedat AYYILDIZ***

Öz

İşsizlik sadece ekonomik değil aynı zamanda sosyal bir hastalıktır. En önemli toplumsal mutsuzluk kaynaklarından biri olduğu için işsizliğin sadece sonuçları değil nedenleri hatta onu yaratan toplumsal paradigmlar, ön kabuller, peşin kurgulamalar yeniden ele alınmalıdır. Bu sorgulamaların en önemlilerinden biri de istihdam yaratıcı fon kaynaklarının kredi yoluyla yeniden dağılımı meselesidir.

Genelde sermaye piyasası özelde de ise para piyasasının işgücü piyasası ile olan dayanışması noktasında ortaya çıkacak olan ortak paydada sermayenin demokratikleştiğini görmekteyiz. Aynı zamanda bu durum sermayenin üretime ve sermaye piyasasının da reel piyasaya desteği anlamında geldiğinden ulusal ekonomide yeni çözümlerin gelişmesine de katkı sağlayacaktır.

Gelişmekte olan ülke piyasalarındaki ekonomik krizlerin kaynaklarının çoğu dışsal olmak üzere finansal krizler olduğu göz önüne alındığı zaman; finansal piyasa nasıl işsizliğin sebebi ise o ölçüde de çözüm yolu olmalıdır. Buradan yola çıkarak işsiz/yoksul kesime yönelik risk sermayesi modelleri ile mikro işletmelerin kurulmasına yönelik başlangıç sermayesi çalışmalarının finansal yaratıcılıkla ortaya konulmasının bir ihtiyaç olduğu görülecektir.

Kendi hesabına çalışma ve çalışan sahip modellerinin birer istihdam modeli olarak geliştirilmeye ve güçlü bir finansal arka planla desteklenmesine ihtiyaç vardır. Bu çalışmalar yapılırken gıda bankacılığı ile de mutlak yoksulluğun önüne geçmek esas olmalıdır. Ülkemizde 'Sermayenin demokratikleşmesi' ve 'sermayenin tabana yayılması' prensipleri çerçevesinde çalışmamızda şekillendirdiğimiz sermaye piyasası ve işgücü piyasası ortaklığına dayalı bir model işsizliğin önemli çözümlerinden biri olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Finansman, Finansal Piyasalar, Sermaye Piyasası, Kendi Hesabına Çalışma, Risk Sermayesi

JEL Sınıflandırma Kodu: A12, E24, E44, G17, G21, P33, P34

Abstract

Unemployment is both an economic and a social disease. As it is one of the most important sources for public unhappiness, its reasons must be reconsidered like its results, such as social paradigms and prejudices. In this reconsideration, an important notice must be given to the reshuffle of fund sources that can create employment by the means of credit.

The collaboration of capital market (generally) and fund market (specifically) with labor market results in the democratization of capital. In the same time, this collaboration would result in producing new solutions in national economy, as it means the support of capital to production and capital markets to real markets.

In developing countries main sources of economic crisis are foreign financial crises and they are thus main reasons behind unemployment, so, financial markets can as well be the solution for unemployment. Therefore, the works of capital venture, that is aimed towards unemployed people, and start-up capital, that forms the basis for micro businesses, are needed to be applied with financial creativity.

Self-employment and worker ownership models need to be supported with strong financial backups as employment models. In the meantime, the main aim must be the end of poverty with the help of food banking. The capital and labor markets collaboration model that we shape in this study will provide an important solution for unemployment in our country.

Keywords: Finance, Financial Markets, Capital Market, Self Employment, Risk Capital

1.GİRİŞ

İktisadi krizler ister sistemik ister yabancı ekonomilerdeki krizlerin yayılma etkisi ile ortaya çıksınlar her halükarda dışa açık ve az gelişmiş ekonomiler krizlerden daha fazla etkilenirler. Bu krizler aynı zamanda az gelişmiş ülkelere gelişmiş ülkelere doğru sermaye transferine de neden olduklarından işsizlik ve yoksulluğun da önemli nedeni haline gelirler.

İşsizlik, ister gizli işsizlik şeklinde olsun, ister devri, konjonktürel, kronik, teknolojik, bünyevi olsun veya geçici olsun kesin olan şey işsizliğin sosyal ve kişisel bir yara olduğudur. Çalışmak hem Anayasal bir hak hem de sosyal ve psikolojik bir ihtiyaçtır. Bu ihtiyacın devlet tarafından sağlanan istihdam olanaklarıyla giderilmesi her zaman mümkün olmayabilir.

Ülkemizdeki işsizlik aynı zamanda yoksulluğun ve gelir dağılımı adaletsizliğinin nedenidir. Ülkemizde işsizlik sorununu çözmek büyük oranda yoksulluk ve gelir dağılımı adaletsizliği sorununu da çözmek

anlamına gelmektedir. Dolayısıyla bu önemli sorunu çözerken devletin uygulayacağı aktif istihdam politikalarının yanısıra çeşitli toplum katmanlarının ve piyasadaki ekonomik aktörlerin sürece katılması büyük önem arz etmektedir. Çünkü üretimde müteşebbis ve emek unsurlarının bu kadar keskin çizgilerle birbirlerinden ayrılması soyut bir olgu olup teşebbüs hürriyeti, uygulamada bu ayrımı adeta belirsiz hale getirmektedir.

Mikrofinans kuruluşları arasında; Sivil Toplum Mikro Finans Kuruluşları, Mikro Finans Bankaları ve Kredi Birlikleri'nin yanısıra Ticari Bankalar da sayılmış olmasına rağmen ülkemizde Ticari Bankaların risk-teminat dengesine ilişkin kaygıları bu konuda geri kalmalarına neden olmuştur. Dünyada 111 ülkede başarıyla yürütülen mikrokredi çalışmalarının ülkemizde de yoğunlaşması ve Ticari Bankaların bu konuda çalışmaya başlaması ulusal kalkınma açısından büyük önem arz etmektedir. İşsizliği önlemede mikrofinansman modeli ülkemizde ihmal edilmiştir. Bu model hem sosyal hem de finansal boyutları olan ve kalkınmaya ciddi ölçüde destek sağlayacak olan bir modeldir. Devletin karşılıksız harcamalarını da azaltacağından kamu maliyesi açısından da ciddi sonuçlar ihtiva eder.

2. Kredinin İhtiyaç Duyulan Yere Verilmesi ve Zihniyet Dönüşümü

Bir mikrokredi borcu yoksul insanların kendi toplumlarında ekonomi basamaklarını tırmanmasını sağlayan yek yoldur. Mikrokredinin ana konusu insanların küçük çapta aldıkları borçlarla kendi işlerini geliştirerek gelirlerini artırmalarıdır. Bu olay; kendi ufak işlerini kurmuş olan, ailelerini geçindiren ve aldıkları mikro borçları geri ödeyen milyonlarca alıcı tarafından ispatlanmıştır ki başarmak için ihtiyaç duyan diğer şahısların da şansı olabilir. Bu alıcılar gelmesi muhtemel olmayan bağış yardımlarının bir sonraki ödemesi için umutsuzca bekleyip yalvaracaklarına şu an aktif olarak ailelerinin geleceklerini değiştiriyorlar.

Mikro kredi Zirvesi Kampanyası'nın yöneticisi Sam Daley Harris 2006 sonbaharında Mikro kredi Zirvesi Kampanyası Raporundaki Son Durum 'da bir önceki yılda 3,133 mikro finans kuruluşunun 113 milyon aileye hizmet ettiğini belirtmiştir. Bu takdire layık bir başarı iken mikro krediden neredeyse yararlanmak üzere olan 500 milyon aile hala yoksul durumdadır ve halen 300 milyon aile daha bundan yararlanabilir. Yapılan en iyi hesaplamalara göre, mikro krediden yararlanabilecek her 8 kişiden 1'inin şu an bu sisteme giriş imkânı mevcuttur.

Gelişmekte olan ülkelerde yoksulluğa karşı bir silah olarak mikro kredi; eğitim, sağlık, insan hakları ve iyi bir hükümet kadar hayati bir önem taşımaktadır. Fakirliği azaltmak açısından önemini vurgulamak için Birleşmiş Milletler 2005 yılını Mikro kredinin Uluslararası Yılı ilan etmiştir. Birleşmiş Milletler Sermaye Kalkınma Fonu yönetici sekreteri Richard Weingarten "Mikro finans hizmetlerine olan talep başta Afrika olmak üzere büyük ölçüde karşılanamamaktadır." diye belirtmiştir. Buna rağmen, Dünya Bankası fonlarının % 1 'inden azı mikro krediye ayrılmaktadır.

Öyleyse, mikro kredi gelişmekte olan ülkelerde neden bu kadar iyi şekilde işlemektedir? Yanıt ise: Çünkü gelişmekte olan ülkelerin ekonomileri gelişmiş ülkelere tamimiyle farklıdır. Bu ekonomiler, gelişmiş ülke ekonomilerine kıyasla çok daha küçük olan mikro ölçekler üzerinden işlem görürler. Bu fark önemlidir çünkü yoksul hayat süren tüm insanlar aslen gelişmekte olan ülkelerde ya da Çin ve Hindistan gibi kısmen gelişmiş ülkelerdeki gelişmemiş bölgelerde yaşarlar. Bu insanların gelirleri ve giderleri gelişmiş ülkelerdeki aynı oranların çok az bir kısmını tasvir ederler ve yaşamlarını gelişmiş ülkelerde görünenlere biraz benzer bir şekilde dayanarak oluştururlar.

3. İşsizlik ve Yoksulluğun Ulusal Para ve Sermaye Piyasası Tarafından da Algılanması

Yoksulluk aynı zamanda iktisadi değer üretmemekten kaynaklanan gelir yoksunluğudur. İktisadi değer üretmemenin nedeni ise çalışma ve üretmeye ilişkin paradigmanın neden olduğu iktisadi akılcılaştırma. Anayasal bir hak olan çalışma hakkının elde edilemeyişi yaşamsal bir faaliyet olan çalışmanın kolaylıkla gerçekleştirilmesini sağlayacak koşulların olmamasından kaynaklanmaktadır. Bir diğer deyişle çalışma hakkının kullanılabilmesi istihdamın iş piyasası tarafından bahşedilmesine bağlı kalmaktadır. Oysa para ve sermaye piyasasının doğrudan istihdama dâhil olmayı sağlayacak mekanizmaları bu durumu düzeltecektir. Dolayısıyla Anayasal bir hak olan çalışma hakkı felsefesi itibariyle işsizliği ve yoksulluğu yakından ilgilendirmektedir. Bu anayasal hakkın vatandaşlara sağlanması sadece iş piyasası ve kurumlarının sorumluluğu altında olmamalıdır.

Mikro finans müşterilerine sürdürülebilir bir fonlama yapılabilmesine dönük finansal kurumlaşma, süreci bir yardımlaşma süreci olmaktan çıkarıp bir finansal süreç haline getirmekte ve bireysel finansmanla ilgili riskli süreçlere müdahale imkânı yaratmaktadır. Çarkın sürekli dönmesinde modern bir fonlamanın etkisi büyüktür (Robinson vd, 2001: 26). Küçük ölçekte de olsa ekonomik olarak faal yoksullara yönelik finans hizmeti sunarken tasarruf ve mevduata ilişkin hizmet birçok ülkede unutulmuştur. Üstelik sadece

kırsal kesimlerde değil düşük gelirli kent varoşlarında da bu hizmet unutulmuştur. Mikro finans devrimi enformasyon devriminin etkisiyle çok ciddi ölçüde hızlanmıştır (Robinson vd, 2001: 28). Mevcut uygulamada kurumsal mikro finans taleplerinin karşılanamamasının nedeni güvenilir ve yeterli bilgi akışındaki kesintidir. Yani formel mikro finans sektöründe de talep karşılanamamaktadır.

Enformasyon ve inovasyona ilişkin gelişmeler perakende bankacılığın gelişimine olanak tanımış ve bankacılık sektörünün riskini tabana yaymasını sağlamıştır. Bu durum aynı zamanda bilgisayar teknolojisinde ortaya çıkan veri depolama (data warehouse) ve veri madenciliği (data mining) yoluya mikrofinansman uygulamalarına olanak sağlamıştır. Örneğin ülkemizde HSBC ve Finansbank'ın başlattığı mikrofinans uygulamasında kullanılan kredinin çok az olmasının nedenleri; enformasyon yetersizliği, mikrofinans kültürünün sistem içine oturmaması ve mikrofinans müşterilerinin tasarruflarına dönük çalışmaların yetersizliğidir.

Geniş tabanlı ve sürdürülebilir mikrofinans politik ve demokratik paylaşımın büyütülmesine yönelik çevresel koşulların yaratılmasına da zemin yaratır. Mikrofinansman gelirin yeniden bölüşümü, GSMH'nin büyütülmesi ve kaydi para oluşumuna katkı sağlaması açısından kuşkusuz sübvansiyonlardan daha önemli ve geçerlidir. Böyle bir sürdürülebilir mikrofinansman kendi kendine yeten finansal kurumların yer aldığı düzenlenmiş finans sektöründe başarılı kılınabilir.

Piyasa ekonomisi yaygınlaştırılacak ve ekonomide esas yapı olarak kabul edilecekse, bu çerçevede ekonomik alan dâhil tüm alanlarda özgürleşme sağlanacaksa piyasanın kan dolaşımını sağlayan finans hizmetinin elitist bir anlayışla ele alınması beklenemez. Yoksulluğu ve işsizliği finans hizmetinden ayıran anlayışın bilinçaltında pür devletçi kaygılar mevcuttur. Oysa Modelimizde sisteme dâhil olan tüm unsurlar sonuçtan fayda elde etmektedir. Bu faydaların toplumsal tartışmaya açılması bile sistemin başlangıcı açısından önemlidir.

Mikrokredi, ezilen kesimlerin yaygın olduğu gelişmekte olan piyasalarda finansal sistemin derinliğini artırarak spekülâtif girişimleri caydırır, toplumsal barışa hizmet eder. Geniş ve güçlü bir orta sınıfın oluşmasına zemin hazırlayarak kalkınmada sıçramayı gerçekleştirir. Mikrokredi devletin finansal piyasalar aracılığıyla tek tek bireylere ulaşabilmesi anlamına gelir ki bu durum işsizlikle ilgili güçlü bir veri tabanının oluşmasına da hizmet eder.

4. Bireysel Girişimciliğin Özendirilmesi Lizbon 1 Mutabakatı Toplantısı ve Hedefleri

Avrupa Konseyi bilgiye dayalı ekonominin parçası olarak istihdamı, ekonomik reformları ve toplumsal uzlaşmayı güçlendirmek üzere birlik için yeni bir stratejik hedef üzerinde anlaşmaya varmak amacıyla 23-24 Mart 2000 tarihlerinde Lizbon'da özel bir toplantı düzenlemiştir.

Avrupa Birliği'nde 2000 yılından bu yana uygulanmakta olan Lizbon Stratejisi sosyal dışlanma ve yoksulluk sorununun çözümüne bütüncül bir yaklaşım getirmekte, bu sorunun çözümü için geliştirilen sosyal politikaların ekonomik büyüme ve istihdamla ilişkisini kurarak hem piyasa sistemini en etkin şekilde işler kılmayı hem de sorunu kalıcı bir şekilde çözmeyi hedeflemektedir. Bu strateji ülkemizde yeterli bir yansıma bulamamıştır.

Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği süreci göz önüne alındığında Lizbon Stratejisi, gerek sorunsal içeriği, gerek soruna yaklaşımı, gerekse de sorunu çözme yöntemi bakımından ayrıca önem kazanmaktadır. Bu bakımdan, Lizbon Stratejisi rehber alınarak, sosyal dışlanma ve yoksullukla mücadelenin, sürdürülebilir büyüme ve istihdam politikalarıyla uyumlaştırılmasının sağlanması gerekmektedir. Politikaların gerçekleştirilmesine ilişkin hedeflerin ve ilgili kurumların görevlerinin açık ve net bir şekilde tanımlanmalıdır. Hedeflere ulaşmak konusunda somut değerlendirmenin yapılabilmesine yönelik gerekli ölçümleme, izleme ve yönlendirmeyi hayata geçirecek koordinasyon mekanizmasının süratle oluşturulması gerekmektedir (DPT, 2004:6).

Birlik 2010 yılına kadar, daha iyi ve daha çok sayıda iş ve toplumsal uzlaşmayla, sürdürülebilir ekonomik büyümeyi gerçekleştirebilecek, bilgiye dayalı dünyanın en rekabetçi ve dinamik ekonomisi durumuna gelmeyi hedeflemektedir. Bu hedefe yönelik olarak; Rekabetçi, Dinamik ve Bilgiye Dayalı Bir Ekonomiye Geçişin Hazırlanması için; Herkese açık bilgi toplumu, Avrupa araştırma ve yenilik alanının oluşturulması, yenilikçi işletmelerin, özellikle de KOBİ'lerin kurulması ve gelişmesi için uygun bir ortam yaratılması, iç pazarın tümüyle işler bir hâle gelmesi için gereken ekonomik reformlar, mali piyasalarda etkinlik ve entegrasyon, makroekonomik politikaların koordinasyonu: Mali konsolidasyon, kamu maliyesinin kalitesi ve sürdürülebilirliği, insana Yatırım Yaparak ve Aktif Bir Refah Devleti Kurulması gerekmektedir

Avrupa Sosyal Modelinin Modernleştirilmesi için; bilgi toplumunda yaşamak ve çalışmak için eğitim ve mesleki eğitim, Avrupa için daha çok iyi iş: Aktif bir istihdam politikasının geliştirilmesi, sosyal

güvenliğin modernleştirilmesi, toplumsal katılımın artırılması, kararların hayata geçirilmesi gerekmektedir. Daha Tutarlı ve Sistemli Bir Yaklaşım için; mevcut süreçlerin iyileştirilmesi, yeni bir şeffaf koordinasyon yönteminin hayata geçirilmesi, gerekli araçların seferber edilmesi amaçlanmaktadır (TÜSIAD, 2003: 1-346).

5. Sermaye Piyasasının Türkiye Mikro Kredi Modeli Açısından Önemi

Finansal piyasa enstrümanlarından Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıkları ciddi önem arz etmektedir. Girişim (Risk) Sermayesi dinamik, yaratıcı ancak finansal gücü yeterli olmayan girişimlerin yatırım fikirlerini gerçekleştirmeye olanak tanıyan bir yatırım finansmanı türüdür. Aynı zamanda girişimin desteklenmesi açısından önemli bir olgu olan Risk Sermayesi ülkemizde yeterince olgunlaşmamış ve girişimciliğin artmasına herhangi bir etkide bulunamamıştır. Özellikle Başlangıç Sermayesi ihtiyacını gidererek faaliyete koyulmuş mikro işletmelerin faaliyetleri esnasında ihtiyaç duyacakları çalışma sermayesi ihtiyacına yönelik Risk Sermayesi faaliyetlerine ihtiyaç söz konusudur. Bu anlamda kurulacak Mikro Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklığı devlet tarafından teşvik edilmelidir. Kuşku yok ki bu kuruluş faaliyetlerini sermaye piyasası mevzuatına uygun olarak yürütmelidir. Sermaye piyasası faaliyetlerine aracılık eden aracı kurumlar ile bankaların; değer yaratmak kaydı para hacmini genişletmek ve menkulleştirmelerin dayandıkları kıymetlerin dayandıkları somut kıymetler ile reel faaliyetlerden uzaklaşmalarını önlemek amacıyla özellikle eğitilmiş işsizlere yönelik girişimleri destekleyen sermaye piyasası faaliyetlerini yoğunlaştırmaları gerekmektedir.

Dolayısıyla bu iki piyasa arasındaki ilişkinin sağlıklı oluşu piyasadaki üretim birimlerinin çok ve küçük olmasıyla sağlanabilir. Büyük firmalara verilen krediler ile büyük firma varlıkları üzerine çıkarılmış menkul kıymetler ve hisselerinden oluşan, giderek de kaydı ve dolaylı olarak çoğaltılan sermaye piyasası enstrümanları ekonomik krizlere karşı hassasiyeti de o ölçüde artırmakta, bu yolla ekonomi psikolojik etkilere ve uluslararası likidite krizlerine fazlasıyla açık hale gelmektedir.

Piyasanın algılanabilirliği ve ölçülebilirliği de o ölçüde azalmaktadır. Dolayısıyla özellikle mesleki eğitim ve proje sahibi işsizlerin mikrokredi yoluyla başlangıç sermayesi imkânı bularak ortaya çıkaracakları mikro işletmeler ve bu işletmelerin reel piyasaya sağlayacakları katkı ve menkulleştirmelerin belli ölçüde mikro işletme faaliyetlerine dayanması ulusal ekonomiyi psikolojik etkiden arındıracak ve hassasiyetini azaltacaktır. Çalışmak, üretmek ve temel ihtiyaçlarını giderebilmek gibi önemli bir eşiği geçmiş insanların büyük çoğunluğa erişmesi toplamda ekstra bir sinerji yaratacak ve yeni oluşumların kapısını aralayacaktır. Önemli olan ekonominin gerçek fiyatı ile piyasa fiyatı arasındaki uçurumun derinleşmesini, reel piyasa (mal piyasası ve işgücü piyasası) faaliyetlerini sürekli büyütürken engellemektir. Sermaye piyasası temel esprisi itibarıyla reel piyasaya ve dolayısıyla istihdama hizmet etmelidir. Oysa uygulamada reel piyasanın efendisi durumundadır.

Ülkemiz açısından önemli bir durum da teknolojik dışlanmışlıktır. Ülkemiz; teknoloji geliştirememekte, teknoloji transferini ise sınırlı ve geç başarmaktadır. Üretim bilgisinin üretilmesi ve kullanılması dünyada belirli ülkelerin tekeline geçmiş bulunmaktadır. Bu durum; emek ve sermayenin verimliliği ile ekonomik büyüme ve rekabete doğrudan etki etmektedir. Daha da önemlisi mikro işletmeler açısından oldukça önemli gördüğümüz Risk Sermayesi olgusunun gelişmesini de engellemektedir. Girişimci olmanın ön koşullarından biri olan girişimcilik yeteneği ve bilgisi teknolojik gelişmelerle yakından ilişkilidir. Ülkemizde özellikle girişimci olmaya elverişli kültürel yapının olmayışına dair Tekinalp'in (2006) şu saptaması oldukça önemlidir: *"Yalnız memurluk etmek, askerlik yapmak, kazançlı işlere rağbet göstermemek Türkleri eksiltmiş ve fakirleştirmiştir. Türklerin arazi sahibi olan birkaç yüz bininden gayrisi memurluk ve askerlikle geçinen proleteriyadır. Bunlar açlıktan ölmeyecek kadar bir maaşla iktifa ederler. Türkler zaten şayan-ı hayret derecede kanaatkârdırlar. İsrraftan pek çekinirler. Yılda bir kere, o da bayram günü esvap yaptırırlar ve o esvabi yıl boyunca giyerler. Bu kadar az ihtiyacı olan bir halkta teşebbüs fikri ve gayret ateşi için bir saik olmayacağından, bittabi Türkün hat-ı iktisadiyeleri de mahduttur, ticaretleri adeta yok gibidir."*

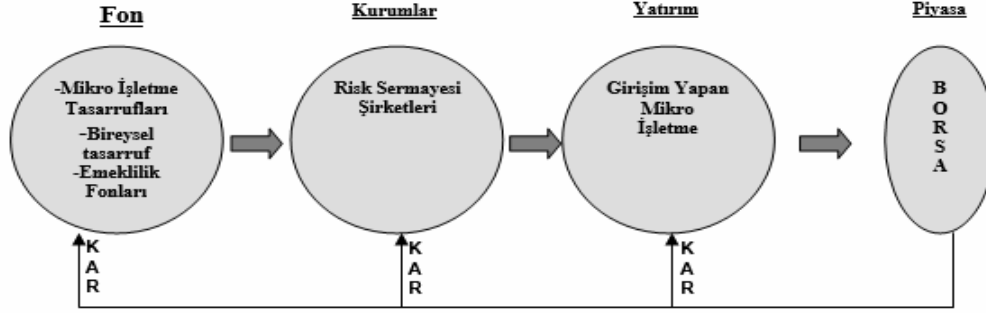
Türkiye ekonomisi ve toplumsal yapısının girişimci üretmemeye ilişkin tikanıklığının ve talihsizliğinin bir sıçrama noktası ile aşılması gerekmektedir. Bunun yolu ise büyük ölçekli firmalar eliyle sanayileşmeye ağırlık vermek ve bu uğurda tarımsal üretim başta olmak üzere küçük üretimi ihmal etmek olmamalıdır. Devlet büyük ya da küçük üreten herkese yeterli AR-GE desteğini verebilmelidir. Kuşku yok ki devletin mikro işletmelere destek vermesi devasa işletmelere destek vermesinden daha kolaydır. Mikro işletmelere sağlanacak finansman desteğinin yanı sıra şu konularda destek sağlanmalıdır: strateji oluşturma, mali planlama ve bütçe oluşturma, pazar sorununu çözme, maliyet kontrolü, nakit yönetimi, mikro işletmeler arasında işbirliği sağlanması, mikro girişimcinin sosyal güvenlik sorununun çözülmesi.

KOBİ'lere yönelik inovatif çözümler ve finansal desteklere ilişkin ciddi aşamalar kaydedilmiş olmasına rağmen daha küçük ölçekteki mikro işletmelere ilişkin çalışmalarda aşama kaydedilememiş olmasının

nedeni girişimcilik ve sermayeye dair geçmişten gelen önyargılardır. Sermaye; aristokratik bir anlayışla üst sınıflara yakıştırılmış ve bu kesimlerin işgal alanı olarak kabul edilmiştir. Bu durum merkantilist dönem ve sanayi devriminin gelişim dinamikleri doğrultusunda olağan karşılanabilir. Ancak bu sarsılmaz ön kabulün bir paradigma haline gelmesi toplumdaki bir hastalığa işaret eder. Girişimci, çalışmayan ama çalıştıran ve büyük ihtimalle zengin kişi olarak kabul edilegelmiştir. Oysaki bağımlı ya da bağımsız ekonomik bir faaliyette bulunarak yaşamını idame ettirme refleksi bir insan hakkı olarak algılanmalıdır.

5.1. Mikro İşletmelere Yönelik Risk Sermayesi Modeli

Şekil 1: Mikro İşletmelere Yönelik Risk Sermayesi Modeli

Yukarıda geliştirmeye çalıştığımız risk sermayesi mikro işletme modelinin özü mikro işletmelerin risk sermayesi şirketleri aracılığıyla topladıkları fonları kullanarak yaptıkları yatırımların piyasada değerlendirilmesini esas alır. Ancak mikro ölçekte bir işletmenin faaliyetinin sermaye piyasasında herhangi bir borsa aracılığıyla değerlendirilebilmesi mevcut ölçeğiyle mümkün olmadığından bunların birleşerek piyasada değerlendirilmesi mümkün olabilir.

5.2. Gayri Resmî (Enformel) Finansal Sektör

Gayri resmî sektör terimi tek bir tür ekonomik aktivite ya da pazarı içermez fakat pazarda, işçi pazarında ve finansal pazarda ticari emtiaların gayri resmî bir şekilde kontratlanmasıyla ilgili birçok işlemi kapsar. Gayri resmî sektör konsepti ilk olarak Uluslararası İşçi Örgütü'nün (ILO) 1970'lerin başındaki Dünya İstihdam Programı'yla ortaya çıktı.

Gayri resmî, paralel, kara, yer altı, bölünmüş, organize olmamış, parçalanmış ve kısıtlı pazar gibi terimler literatürde değişik şekillerde resmî olarak düzenlenen ve denetlenen ülkelerde dışarıda adı geçen çeşitli ekonomik aktivite şekillerini açıklamak için kullanılmaktadır. Bu durumda resmî düzenleme ve kontrollerin ötesindeki bütün aktiviteler yapıları gereği gayri resmî addedilirler. Geleneksel gayri resmî finans; tefeci, tefeci dükkanı, arkadaş ve akrabalarından alınan borçlar, gayri resmî pazarlardaki tüketici kredisi, kredi birlikleri, ROSCA'lar (Rotating Savings and Credit Associations - Döner Tasarruf ve Kredi Birlikleri, Bangladeş'te aynı zamanda Loteri Samities olarak bilinirler), para koruyucular, yüksek satış mağazaları, çek bozduran pazarlar ve hükümet dışı organizasyonlar gibi terimleri içerir (İslam, 2007: 64).

Tanımsal kavramların zaman içerisindeki değişimleriyle gayri resmî sektörün göreceli önemi de değişikliğe uğramış oldu. 1970'lerin başlarında bu sektörün ekonomideki önemi ve terminolojiler üzerine çok tartışmalar yapıldı. 1980'lerde, kullanılan markaya bakılmaksızın bu fenomeni anlamaya yönelik odaklanmalarla beraber yeni terimler türedi. 1992'ye kadar gayri resmî terimi; serbest meslek, mikro teşebbüsler, yer altı ya da kara borsa ekonomisi ve gündelik iş gibi değişik isimlerde kullanıldı. Ekonomik dualizm, önemsiz mal üretimi, marjinal ve geleneksel sektör gibi terimler gündemden inmiştir. Dolayısıyla, gayri resmî aktivitelerle iş yapan kişiler uygun tabirle korumasız yoksul işçiler, gayri resmî kişiler ve girişimciler olarak adlandırılabilir. Gayri resmî sektör konseptinin popüleritesinin politika uzmanları ve hükümetler arasında popüler olması yoksullukla ilgili konulardan türemiştir (İslam, 2007: 65). Ülkemizde de "tefecilik" şeklinde kendini gösteren gayri resmî finansal sektörün büyüklüğü hakkında bilgi sahibi olamayışımız önemli bir eksiklik. Çünkü resmî finansal sektörün başarısının sorgulanmasında bu önemli bir veri olacaktır. Ülkemizde girişimciliğin ve dolayısıyla üretimin güdüklüğünün altında yatan en önemli sorun finansal piyasanın başarısızlığıdır. Doğru ve yeterli fonlamayla fırsat eşitliğinin sağlanamamasıdır.

Birleşmiş Milletlerin wor teftişi geçim sağlayacak yapısına rağmen gayri resmî sektörün ekonomik büyümeye birlikte solmadığını ortaya koymuştur. Gelişmekte olan dünyada gayri resmî sektör 1980'lerden bu yana istihdam artışının merkezi gibi olmuştur. Kemer sıkma politikalarının yapısal uyum programlarıyla belirlendiği bir çevrede üretim şekillerinin değişmesi ve artan rekabetle birlikte resmî sektör artan iş gücü açısından yeterli istihdamı oluşturmada başarısız olmuştur. Gayri resmî sektör resmî sektördeki fazla işçi gücünü adeta bir sünger gibi emmektedir.

Bangladeş'te her yerde bulunmasına rağmen gayri resmi finans sektörü, döner sermayeyi sabit sermayeye göre görece küçük çapta kredilendirdiğinden geniş bir şekilde daha görünmezdir. Gayri resmi kredi düzenlemelerinin hızla yön değiştiren farklılıkları ve gayri resmi borç verenlerin çeşitliliği genellemeleri zorlaştıran bir başka faktördür. Gayri resmi borç para verenler ofis dışında işlem yapmazlar ve sadece birkaç kayıt tutarlar. Gayri resmi finans sektöründeki operatörlerin çoğunluğu bireylerdir ve işlemler borçlu ve kredi veren arasında yüz yüze yapılan görüşmelerle oluşturulan güven temelindedir. Genelde karşılıklı teminat konusu ele alınmaz, kredinin güvenliği borçlunun geçmişinde bulunan kredi kayıtlarına, kişisel iyi niyetine ve ödemeyi sürdürebilecek sosyal durumuna dayanır. Faiz oranı esnekliği kredi verene fonların fırsat maliyetlerinin ve taahhüt risklerinin karşılanması olanağını verir. Çok sık fahiş faiz oranları ve borçlanmanın diğer açık ve örtülü masraflarına rağmen gayri resmi kaynaklardan borç alanlar bu kaynaklarla iş yapmanın nedenlerini tekrarlayarak ve övünerek anlatırlar. Finansal aracılık teorisinin terminolojisinde asimetrik enformasyondaki riskler resmi sektöre oranla muhtemelen gayri resmi sektörde daha düşüktür (İslam, 2007: 65).

Gayri resmi finansın ekonomik gelişmedeki rolünü belirtmede birçok yazar gayri resmi finansın hem sosyal hem ekonomik olarak faydalı bir işlevi olduğunu vurgular. Gayri resmi finans resmi sektörün sık sık sağlayamadığı fakat kırsal kesim tarafından önem arz eden örneğin eğitim, sağlık hizmetleri ve diğer acil giderler gibi konularda finansmanın kaynağıdır. Gayri resmi finansın ekonomik alana katkısı resmi finans kadar değer oluşturabilmesidir. Yoksula yeni risk sermayesi genellikle gayri resmi sektörden sağlanacaktır. Akademisyenler ve politikacılar arasında giderek artan görüş ise şu anki koşullar altında (örneğin, yapısal uyum, fiyat düşüşü) bir çok gayri resmi aktivitenin geçmişte marjinal olarak adlandırılmasına rağmen yoksullara yönelik risk sermayesi açısından önemli ekonomik değerler ihtiva ettiği yönündedir.

Mikro kredi uygulamalarının yaygınlık kazanmaya başladığı bazı Afrika ve Asya ülkelerindeki gayri resmi finans sektörünü, ülkemizdeki acımasız tefecilik sistemi ile karşılaştırmak isabetli değildir. Bu sektörü daha ziyade ülkemizdeki dini ve/veya geleneksel sosyal yardım sektörüne benzetmek daha doğru olacaktır. Bu tarz yapılanmaların yardım düzeyinden kredi düzeyine çıkamamasının nedeni ülkemizde tefeciliğin oluşturduğu kötü imaj ve donörlerin bu şekilde damgalanmaktan duydukları korkudur.

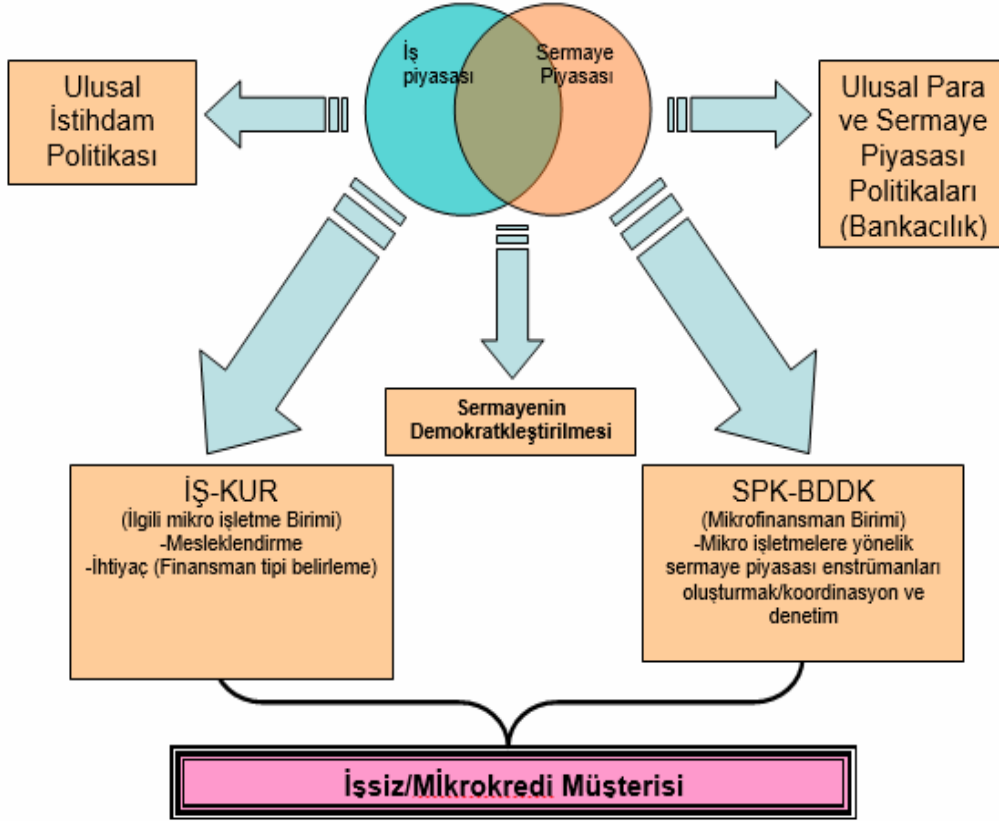
5.3. Sermayenin Demokratikleştirilmesi ve Finansal Antropoloji

Finansmanın "insan"ı içermeyen salt bir matematiksel sistem olarak ele alınması özünde komünist kaygılar taşır. Finansmanın bireye indirgenmesi, bireye indirgenmiş bir finansal yaklaşımda da teminat merkezli borçlanmanın yeniden tartışılması gerekmektedir. Basel II yaklaşımı teminatlar açısından bankacılığı biraz daha aristokratikleştirmiş ve sistemin kalkınmanın lokomotifini olmasından öte kendini korumaya dönük hale gelmesine neden olmuştur.

Ekonomi biliminde; bireyi ele alan mikro ekonomi gelişmiş ve üzerinde önemle durulmuştur. Tüketim teorisi birey, üretim teorisi de firma eksenli olarak ele alınmıştır. Ancak finans biliminde özellikle istihdam yaratıcı finans genellikle risk sermayesi (capital venture) kapsamında ele alınmış birey ve firma açısından ciddi geçişkenliğin sözkonusu olduğu mikrofinans konusu ülkemiz açısından ihmal edilmiştir. Finansmanın önemli bir ayağı olan finansal antropoloji ihmal edilmiştir. Bu durum aynı zamanda piyasa ekonomisinin özgürleştirme iddiasına yönelik samimiyetsizlik eleştirilerinin de nedenidir.

Ekonomik krizlerin çoğunluğu dışsal etkilerden kaynaklanan finansal krizlerdir. Sarsıntı dereceleri ise piyasadaki finansal derinlikle yakından ilişkilidir. Krizlerin öngörülmesinde ve atlatılmalarında finansmanın bireye indirgenmesinin etkisi büyük olacaktır. Zira ekonomik faaliyetler, tüketim bazında bireye indirgenmiş üretim bazında ise birey seyirci ve edilgin bırakılmıştır. Bu durum ise gelişmekte olan piyasaların uluslararası oyuncular tarafından uzaktan kumanda edilebilmesinde önemli bir etken olmuştur.

Gelişmekte olan ülkelerdeki insanların % 90'a yakın bölümü finans kurumlarından ya finans hizmeti almıyor ya da az alıyor. Bu durum birçok gelişmekte olan ülkede finans hizmetinin demokratikleşmemiş olduğunu ortaya koymaktadır (Robinson, 2001: 9).

Klasik modelde mali piyasa (para ve sermaye piyasası) iş piyasasından bağımsız olup iş piyasası "insanı" mali piyasa ise finansal varlığı esas alır. Oysa bu durum sermayenin tabana yayılmasının önündeki en büyük engeldir. Bu iki piyasanın finansal antropoloji yaklaşımı ile entegre hale getirilmesi ve sermayenin demokratikleştirilmesi esas olmalıdır.

6. Türkiye İşgücü Piyasasının Mikrokredi Açısından Elverişliliği

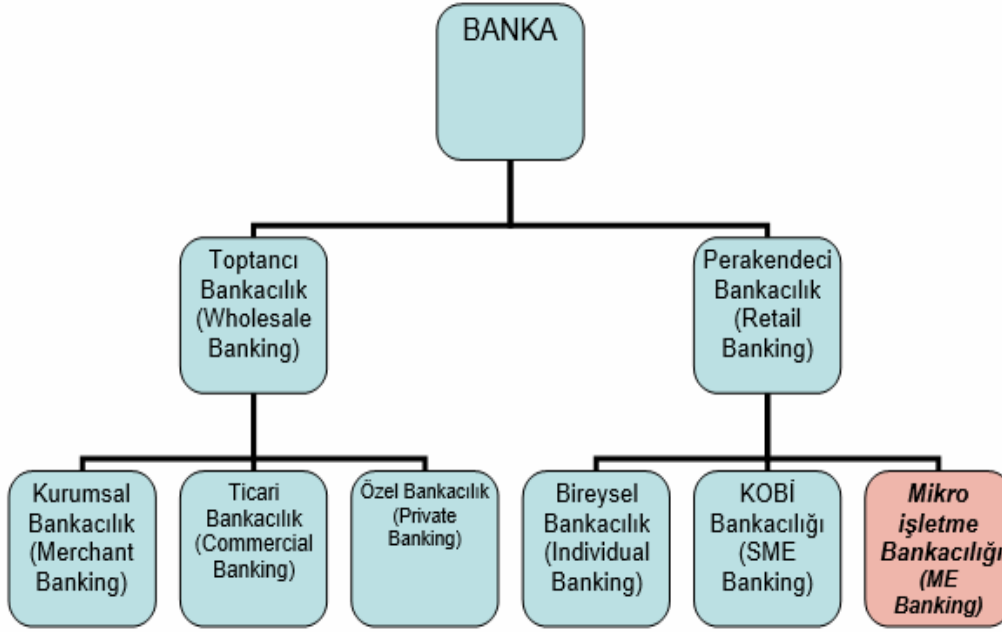
Türkiye İstatistik Kumu 2007 Yoksulluk Çalışması sonuçlarına göre; Ülkemizde fertlerin satınalma gücü paritesine göre 4,3 dolar sınırında yoksulluk oranı %1,58 oldu. Kişi başı günlük harcaması, cari satınalma gücü paritesine göre 2,15 doların altında kalan fert oranı 2015 yılında %0,06 seviyesinde gerçekleşti (TUİK, 2015). Türkiye'de işsizlik oranları 2004-2016 yılları arasında sırasıyla, %10, 10,3, 9,9, 10,2, 10,9, 14, 11, 10,45, 9,8, 9,2, 9,7, 9,9, 10,3, 11,8 olarak gerçekleşmiştir (Keskin Köylü, 2017: 67-113). Bu veriler yoksulluğun ve işsizliğin yaygın olduğunu göstermektedir. Yoksul ve işsiz kesimlerin ekonomiye dâhil edilmesinin kaçınılmaz olduğunu ortaya koymaktadır.

Halen uygulanmakta olan yapısal değişim projeleri (aşırı istihdamın azaltılması gibi) köyden kente göç dalgasını tersine çevirebilecek ve pek çok ücretlinin mikro girişimcilğe yönelmesini sağlayacak niteliktedir ve bu haliyle mikro finansman için uygun bir ortam bulunmaktadır. Hali hazırda MFK'ların hedef kitlesine de hitap etmekte olan Ziraat ve Halk Bankası'nın özelleştirilmeleri sonucunda doğabilecek boşluk, yeni kurulacak MFK'lar için bir potansiyel ortaya çıkarabilir. Coğrafi büyüklük ve bölgesel farklılıklar da mikro finansman için olumlu faktörler arasında sayılmalıdır. Aynı zamanda eğitilmiş işsizlik, genç nüfus yapısı, tarımdaki gizli işsizlik, hızlı kentleşme gibi olgular ülkemiz piyasasını mikro kredi açısından elverişli hale getirmektedir.

7. Türkiye'ye Özgü Mikro Kredi Modelinin Uygulayıcısı Ticaret Bankaları Açısından Mikro Kredinin Banka Yapısı İçindeki Yeri

Günümüzde bankacılık diğer mal ve hizmet sektöründe faaliyet gösteren kuruluşlar gibi faaliyetlerini toptan ve perakende olarak ayırmış bulunmaktadır. Bu durum gelişen teknoloji ile beraber bankaların birey düzeyindeki hizmetlere yoğunlaşabilmesi ile mümkün olabilmektedir. Hali hazırda örgütlenme yapıları içerisinde mikro işletme bankacılığını kurumsallaştıramamış olan ticari bankaların örgüt yapısı içinde mikro işletme bankacılığının yukarıda geliştirdiğimiz şekilde de görüldüğü gibi perakende bankacılığın bir alt birimi olması gerektiği kanaatindeyiz.

Şekil 3: Ticari Banka Mikro Kredi Uygulamasının Banka Örgütsel Yapısı İçindeki Yeri

Mikro kredi uygulamasını destekleyici gıda bankacılığı; Üretici, satıcı veya hizmet sunanların elinde bulunan ancak son kullanım tarihinin yaklaşması, paketleme hatası, üretim, ihracat veya ihtiyaç fazlası gibi nedenlerle bunlar açısından değerini kaybeden ve çöpe gitme ihtimali bulunan malların ihtiyaç sahibi olanlara ulaştırılmasını amaçlayan bir sistemdir. 1967 yılında çok küçük bir organizasyon olarak Amerika Birleşik Devletlerinde başlayan bu sistem, bugün 200 den fazla gıda bankası ile ABD’de her yıl 23 milyondan fazla iyi beslenemeyen insana (bunun 8 milyonu çocuk ve 4 milyonu yaşlı) acil gıda yardımı sağlamaktadır. Bu sistemde ekonomik açıdan durumu iyi olmayan vatandaşlar ile ellerinde çeşitli nedenlerle piyasaya sürülemeyen veya pazarlanması verimli olmayan ihtiyaç fazlası gıda, temizlik, giyecek ve yakacak maddeleri bulunan üretici, lokanta, market, otel vb. gerçek ve tüzel kişiler arasında köprü oluşturularak, bir yandan israf önlenmekte diğer taraftan da sosyal adaletin sağlanması yolunda önemli bir adım atılmaktadır.

Tüzüğünde veya senedinde ihtiyacı bulunanlara gıda, temizlik, giyecek ve yakacak yardımı yapabilmesine ilişkin hükümler bulunan ve kâr amacı gütmeyen dernek veya vakıf Gıda Bankası olarak faaliyet göstermektedir. Gıda Bankası, üretici veya satıcılardan bedel ödemediği ürünleri aracı işlevini görerek ihtiyacı olanlara düzenli ve sağlıklı bir şekilde ulaştırılmasını sağlamaktadır. Gıda Bankacılığı, çeşitli sebeplerle pazarlama imkânı olmayan veya satışı ekonomik olmayan gıda, giyecek, temizlik ve yakacak mallarını elinde bulunduran üretici, satıcı veya hizmet işletmelerinin bu sistemde daha etkin olarak yer almasını sağlayacak vergisel teşvikleri de içermektedir.

Gelir Vergisi Kanununun 40 ve 89 uncu maddelerinde yapılan değişiklikler ile, fakirlere yardım amacıyla gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek ve vakıflara bağışlanan gıda maddelerinin maliyet bedelinin vergi matrahının tespitinde gider olarak dikkate alınabilmesi imkânı sağlanmıştır. 5281 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik ile gıda yanında 01.01.2005 tarihinden itibaren temizlik, giyim ve yakacak maddeleri de kapsam içerisine alınmıştır. Buna göre, Gıda Bankacılığı kapsamında gıda, temizlik, giyim ve yakacak maddesi bağışlayan gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri bağışa konu malların maliyet bedellerini vergiye tabi kazancın tespitinde gider olarak göz önünde bulundurabileceklerdir. Ayrıca, gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek ve vakıflara bağışlanan malların maliyet bedellerinin tamamı, yıllık beyanname ile bildirilen gelirden indirilebilmektedir.

Diğer tarafta, Katma Değer Vergisi Kanununun 17 inci maddesine göre, gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek ve vakıflara bağışlanan gıda, temizlik, giyim ve yakacak maddelerinin tesliminde katma değer vergisi hesaplanmayacaktır. Gıda Bankacılığı yapan dernek veya vakıf bağışlanan mala karşılık bağış makbuzu vb. belgeyi düzenleyerek bir örneğini bağış yapana verecek ve kurduğu organizasyon ile teslim aldığı makarnaları bedelsiz olarak ihtiyaç sahiplerine dağıtacaktır. Sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülecek olan Gıda Bankacılığına ilişkin esaslar şu şekilde ele alınabilir:

•STK'ları, gıda maddelerinin güvenli, etkili ve uygun bir şekilde nakli, depolanması, ve muhtaçlara dağıtılması için gerekli olan düzenleme yeteneği, teknik kapasite ve elemana sahip olmalıdır.

- STK aracılığıyla dağıtılacak gıda maddeleri ücret karşılığı dağıtılamaz, üçüncü kişilere satılamaz. Kâr, komisyon vb. talep edilemez.
- Gıda bankacılığı yapacak STK, ürünlerin depolanması, tasnifi, muhafazası ve dağıtımını için uygun depo alanları tahsis eder.
- Ürünlerin dağıtılacağı ihtiyaç sahibi kişi ve ailelerin listeleri STK'nın oluşturacağı bilgi bankasında yer alacak, dağıtım organizasyonları söz konusu listelere göre yapılacaktır.
- Dağıtım organizasyonu kargaşa, kaos ve kişilerin mağdur olmasına sebep olmayacak şekilde planlanacak ve gerekli güvenlik önlemleri alınarak gerçekleştirilecektir.
- Dağıtım esnasında kişilerin onurunun zedelenmesine sebep olabilecek şekilde teşhir edilmesinin önlenmesi esas alınacaktır.
- İhtiyaç sahipleri arasında hiçbir ayırım yapılamaz. Ürün dağıtımında tek kriter, kişilerin temel beslenme ihtiyacı için gerekli satın alma güçlerinin bulunmayışı ve doğal afete maruz kalmış kişiler olmalarıdır.
- Gıda maddeleri STK'nın yönetici, üye ve yakınlarına dağıtılamaz.
- Son kullanma tarihi geçmiş, insan sağlığına zararlı ve standartlara uygun olmayan ürünler dağıtılamaz.

Türk bankacılık sistemi bir yandan tüm kesimleri hem mevduat hem de kredi anlamında sisteme dahil etmeye çalışırken diğer yandan para piyasası aktörleri olarak bankacılığın sosyal sorumluluklarını tanımlamak ve bunları bankacılık mesleğinin etik ilkelerinin ötesine taşımak zorundadır. Nitekim bu kapsamda yaratıcı çözümlerle işsiz ve yoksul kesimi değer yaratmaya bu değeri sermaye piyasasında çoğaltmaya, bu yolla kaynak yaratmaya yaratılan kaynağın sağladığı menfaatin bir kısmını sosyal sorumluluk alanına taşımaya, kendi bünyesinde gıda bankacılığı mekanizmasını kurmaya ve yoksulluğa savaş açmaya çalışmak durumundadır.

8. Mikro Finansman Uygulamasında Karlılık

Mikro finans kârlı olabilir. Micro Banking Bülteninden alınan verilere göre, dünyanın en büyük mikro finans kuruluşlarından 63'ünün ortalama getiri (kâr) oranı, enflasyon ayarlaması yapıldıktan ve bu programların aldığı devlet yardımları çıkartıldıktan sonra, bunların toplam aktiflerinin yaklaşık yüzde 2,5'idir. Bu oran, ticari bankacılık sektöründeki kâr oranlarıyla kıyaslanabilen bir düzeydedir ve mikro finansın perakende bankacılık sektörüne giriş için yeterince çekici bir yol olabileceği konusundaki yaygın umudu beslemektedir. Pek çok kişi, mikro finans yöntemi bankacılık sistemine dahil edildiğinde, müşteri sayısında kitlesel bir artışın olabileceğine inanmaktadır.

9. Mikro Girişimcinin Mesleki Eğitimi

Meslek eğitimi talebinin düşük olmasının bir nedeni yetersiz enformasyon ise de diğer ve asıl nedeni, kişilerin mesleğini icra edebileceğine ilişkin hususlarda karamsar davranmasına neden olan koşullardır. Mesleki eğitimin ön koşul olduğu bir mikro kredilendirme imkânı bu süreci olumlu etkileyecektir. Bireylerin mesleklerini icra etmek üzere kuracakları mikro girişimler için kaynak bulabileceklerine olan inançları güçlü olduğunda mesleki eğitim talebi artacaktır. Kaynak bulma konusundaki endişelerin ortadan kalkması başarılı mikro kredi uygulamaları ile mümkündür.

Girişimci olarak finansal piyasalarda sağlam tutunabilmelerinin önemli unsurları, mesleki eğitim ve finansal destekleridir. Girişimcilerin kendilerini geliştirebilecekleri mesleki eğitim faaliyetlerine katılmaları finansman kaynaklarına ulaşım, vergi, bürokrasi konularında da meslek eğitimin içinde yer alması önemlidir (Keskin Köylü, 2015:322).

10. SONUÇ VE ÖNERİLER

Batıdaki Çalışan Sahip (Worker Ownership) Sisteminin Türkiye'de Geliştirilmesi; Enflasyon, büyüme ve borçların sürdürülebilirliği sorunlarını çözümlenmek, istihdam artışını beraberinde getirmemektedir. Bu hususlar, gerekli ve ön şartlardır. Ancak sorunun çözümü için, yeni yatırımlar yanında, girişimciliği özendirerek özel stratejiler de geliştirmek gerekiyor.

Türkiye'de işsizliğin azaltılmasında iki stratejinin uygulanması etkinleştirilmelidir: Bunlardan birincisi, insanların kendi kendilerine gelir getirici bir faaliyette bulunmalarını sağlayacak şekilde, kendi hesaplarına çalışmalarına yardımcı olunmalıdır.

İkincisi ise, Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu nitelikli ara insan gücünü oluşturacak şekilde, istihdam imkânları bulunan mesleki ve teknik eğitim almış insan gücünün yetiştirilmesinin sağlanmasıdır.

Türk girişimciliği yetersiz olmakla birlikte, yüzlerce yıl ticari hayatın dışında kalmış olan insanımızın sahip olduğu cesaret, hırs, yeniliğe karşı uyum gibi girişimcilik açısından önemli nitelikler yanında, gerekli bilgi açığının da kapatılmasıyla, ülkemizdeki girişimcilik faaliyetleri giderek artmaktadır..

Selçuklular döneminde ve Osmanlıların kuruluş döneminde bir esnaf-sanatkâr örgütü olan Ahilik teşkilatı, başarılı olmasına rağmen, Osmanlı devletini oluşturan toplum grupları arasında bir iş bölümüne gidilerek, Türkler ticari işlerin dışında bırakılmıştır.

Osmanlı Devletinde ticareti, daha çok Rum, Yahudi ve Ermeniler üstlenirken, Türkler askerlik, ulemalık, bürokratik ve hayvancılık ile tarım gibi işlere yönlendirilmişlerdir. Dolayısıyla Türk toplumu yedi sekiz nesli kapsayan çok uzun yıllar ticaretin dışında kalmış ve Türk toplumunda gerek sosyo-kültürel ve gerekse ahlaki açılardan arzu edilen ölçüde bir ticari altyapı ve ticaret kültürü eksikliği oluşmuştur.

Ancak, Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde ve özellikle İttihat ve Terakki döneminde "Türk'ten iş adamı ve tüccar yapma", "Müslüman ve Türk ticaret adamı" oluşturma konusunda çalışmalar yapıldı.

Türk'ten iş adamı ve tüccar yapma çabaları, Osmanlı Devletinden sonra kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nde çok önem kazanmıştır. Cumhuriyetin ilan edilmesinden 9 ay önce, 1923 Şubat ayında İzmir'de toplanan İktisat Kongresi'nde alınan ilke kararlarından birisi de, "Türk ve Müslüman ahaliden tüccar ve iş adamı oluşturma" konusundadır. Yeni Cumhuriyetin bu politikası 1930'lu yıllara kadar sürdürülmüştür.

ABD'de ortaya çıkan Worker Ownership sisteminde hatırı sayılır sayıda girişimci küçük miktardaki birikimlerini bir araya getirerek oluşturdukları işletmenin hem çalışanı hem de ortağı olarak hem fiziksel hem de zihinsel güçlerini bir araya getirmektedirler. Nitekim yirmi civarında emekli öğretmenin bir araya gelerek kitap satmak üzere kurduğu Amazon firması günümüzde dünyanın en büyük firmalarından biri haline gelmiştir. Ülkemizde bu amaçla bir araya gelip büyüyen firmalarda mevzuat boşluğu nedeniyle yaşanan istismarla cesaret kırıcı olmuştur. Oysa istihdam sorununun aşılması yeni nesil girişimcilerin ortaya çıkması ile yakından ilişkilidir.

İşsizliğin azaltılması için, kendi hesabına iş yapmak bir çözüm yolu olarak görülmelidir. Girişimci; üretim için gerekli faktörleri bir araya getirerek, mal ve hizmet üretimi için gerekli işi başlatan, ayrıca üretim için gerekli finansman kaynaklarını ve üretimin değerlendirileceği pazarları bulan kişidir.

Bir kişinin girişimci olabilmesi için, risk ve sorumluluk üstlenebilme, dinamik bir kişilik, yeniliklere açık olma, kendi hesabına iş yapabilme tutkusunu gibi belirli niteliklere sahip olması gerekir. Bazıları kendi kendisinin patronu olmak, başkalarından emir alarak çalışmamak için, bazıları ise mevcut iş alternatiflerinin sağlayacağı kazanımlardan daha fazlasına ulaşmak için, kendi hesaplarına iş yapmayı isteyebilirler.

Ayrıca, kendi geleceğini kendi karar ve gayretleriyle şekillendirmek, daha bağımsız ve esnek bir iş ortamına sahip olmak yanında, yeni iş fırsatlarını değerlendirme de kendi işini kurmada etkili olabilir.

Diğer taraftan, kendi hesabına iş yapmak isteyenler, bağımsız olmayı arzulayabilir ve bu amaçla riskleri göze almak isteyebilir. Kişilerin bu kabiliyeti ve azmi, rekabet ortamının zorluklarını yenilebilmesinde en önemli faktörlerden birisidir. Kendi hesabına çalışmayı arzu edenler, aynı zamanda piyasadaki boşlukları gören kişilerdir. Tüketicilerin istek ve ihtiyaçlarını algılayıp, bunun yerine getirilmesi doğrultusunda genellikle yenilikçi fikirlere sahip olurlar.

Girişimcilik niteliğinin kazandırılmasında aile ve çevrenin etkisi olduğu gibi bu nitelik eğitimle kazandırılabilir. Bu bakımdan, liselerin ve üniversitelerin istisnasız bütün bölümlerinde seçimsiz ders olarak "Girişimcilik dersi" mutlaka programa konulmalıdır. Çünkü işsizlikten kurtulmak için hangi eğitim ve öğretimi alırsa alsın kişiler, kendi işlerini kurmaları açısından yönlendirilmeli ve teşvik edilmelidir.

Avrupa Birliği ülkeleri mesleki ve teknik eğitimi, istihdamın en önemli aracı olarak değerlendirirken, ülkemizde mesleki ve teknik eğitime mevcut durumdan çok daha fazla önem verilmelidir.

Türkiye'deki yüksek işsizlik oranlarına rağmen işyerleri, nitelikli ara işgücü temininde zorlanıyor. Ülkemizde mevcut eğitim sistemi, rekabetçi ekonominin ihtiyaçlarını karşılayacak bilgi ve beceriye sahip işgücü yetiştirilmesinde yetersiz kalırken, kalifiye işgücünün yetiştirilmesi büyük ölçüde özel sektörün çabalarıyla ancak gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- BORNSTEIN, David (2004.). *How to Change the World (Social Entrepreneurs and the Power of New Ideas)*, New York: Oxford University Pres.
- DPT (2004). IV. *İzmir İktisat Kongresi Gelir Dağılımı ve Yoksullukla Mücadele Çalışma Grubu Raporu*, İzmir
- GOLDSTEIN, Morris ve TURNER, Philip (1999). *Yükselen Ekonomilerde Bankacılık Krizleri* (Çev. ve sunuş Ali İhsan Karacan), Ankara: Dünya Yayıncılık.
- GORZ, Andre. (2007). *İktisadi Akılın Eleştirisi*, Çev. Işık Ergüden, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- İSLAM, Tazul (2007). *Microcredit and Poverty Alleviation*, England: Ashgate Publishing Company.
- KESKİN K, Meltem. (2017). *Merkez Bankası ve Hazine*, Ankara: Astana Yayınları.

- KESKİN K. Meltem (2015). "Türkiye Ekonomisinde Kadın Girişimciliğinin Yeri ve Etkisi", *Türkiye'de ve Dünyada Kadın Araştırmaları, I. Uluslararası Çukurova Kadın Çalışmaları Kongresi*. Çukurova Üniversitesi. ss.318-322.
- KILIÇ, Cem. (2003). *Türkiye'de İşgücü Piyasası ve Kriz, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Seçme Yazılar*, Ankara: Gazi Üniversitesi İİBF Yayınları.
- LANDAU M. Jacob. (1996). *Tekinalp Bir Türk Yurtseveri (1883-1961)*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- RAHNEMA, Macit. (2009). *Sefaletin Yoksulluğu Kovduğu Bir Dünya*, Çev. Şule Ünsaldı, Ankara: Özgür Üniversite Yayınları.
- ROBINSON, Marguerite S.(2001). *The Micro Finance Revolution (Sustainable Finance for The Poor)*, Washington D.C.: The World Bank.
- SAVAŞ, Vural Fuat. (1994). "Politik Yozlaşma Ortamında Refah Devleti'nden Minimal Devlete", *Türkiye Günlüğü Dergisi*, Ankara.
- SOYAK, Alkan, Bahçekapılı, Cengiz. (1998)." İktisadi Krizler- İmf Politikaları İlişkisi ve Finance", *İktisat, İşletme ve Finans Dergisi*, Yıl.13, Sayı.144.
- TÜİK (2015). Yoksulluk Çalışması, [Çevrim-içi: file:///C:/Users/PC/Downloads/Yoksulluk_%C3%87al%C4%B1%C5%9Fmas%C4%B1_18.10.2016.pdf]. Erişim tarihi: 16.04.2017.
- TÜSİAD, (2003). Lizbon Avrupa Konseyi AB Başkanları Konseyi Belgesi 23-24 Mart 2000, Yayın No: Tüsiad-T/2003/1-346.
- YELDAN, Erinç. (2002). "İstikrar Kim İçin? Kriz İdaresi Üzerine Değerlendirmeler", *Birikim Dergisi*, Kasım 2002.
- YUNUS, Muhammed. (1999). *Yoksulluğun Bulunmadığı Bir Dünyaya Doğru (Towards A Poverty-Free World)*, Çeviren: Gülden Şen, İstanbul: Doğan Kitapçılık AŞ.